

Dkt. Marv Wilson, Manabii, Kipindi cha 9, Yona, Sehemu ya 2

© 2024 Marv Wilson na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu Manabii. Huu ni kipindi cha 9 kuhusu Yona, Sehemu ya 2.

Siku nyingine, umetuweka salama usiku kucha na tunatarajia kutembea nawe leo, tukiweka akili zetu katika njia mpya, tukijifunza jinsi ya kufurahi zaidi, kupambana zaidi, kusamehe zaidi, kujifunza zaidi kuhusu ubinadamu, ulimwengu, na jinsi tunavyoingia katika ajenda tunayoiita mpango wa Mungu.

Tunakiri kwamba sote tunahisi kama Yona wakati mwingine, na tunataka kuepuka uwajibikaji. Tunataka kwenda katika mwelekeo tofauti. Tupe ujasiri na ujasiri wa kuwa wanaume na wanawake wa Mungu kwa kizazi chetu.

Tunajua hiyo si kazi rahisi, lakini tunakushukuru kwamba mtu mmoja, pamoja na Mwenyezi, huwa wengi kila wakati. Tusaidie kutambua kwamba mafanikio yanayotokea katika maisha haya ni kwa sababu yako na si kwa sababu yetu na kwamba tunafurahi. Kupitia Kristo Bwana wetu, tunaomba. Amina.

Ningependa kuanza kwa kutoa maoni kuhusu hadithi ya Yona leo. Nataka kutoa maoni ya ufafanuzi, maoni ya kitheolojia, maoni ya kihistoria, maoni ya kijiografia.

Nataka kuzungumzia athari ya kitabu hiki, ambacho kwa kweli ndicho kitabu pekee kati ya Manabii Wadogo ambacho, kwa namna yoyote ile, kinaelezea zaidi kuhusu maelezo ya maisha ya mhusika huyu, Yona, kutoka mji huu mdogo huko Galilaya. Pia, nadhani, kinatufunulia kwamba si wahusika wote katika maandiko ambao Mungu alionekana kuwatumia zaidi walikuwa watiifu kwa asilimia 100 kila wakati. Hilo si udhuru wa kutotii kwetu, lakini ni kuonyesha kwamba huna haja ya kuwa mkamilifu wakati wote ili Mungu akutumie.

Unawaangalia wanawake watatu kati ya wanne wa kwanza katika Agano Jipya. Wote walikuwa wanawake wenye sifa mbaya katika Agano la Kale. Tunamtazama Musa, nabii mkuu zaidi, aliyepua, akamuua Mmisri, na kumtia mchangani. Tunawaangalia wahusika wengine kama Daudi, aliyefanya dhambi mbili za uzinzi na mauaji.

Katika Biblia, tunaona Zaburi 73 zikihusishwa na Daudi, baadhi yake ni baadhi ya mifano ya ndani kabisa ya kiroho tuliyo nayo. Yona ni mmoja wa manabii hao waliopambana kati ya kumtii Mungu na kumfuata Mungu kwa sababu alikuwa na ajenda nyingi za kibinafsi ambazo kwa kweli ilibidi ajisalimishe kwa Mungu. Na hiyo si kazi rahisi kila wakati.

Kwa mfano, Yona alikuwa mzalendo mkali , na hakuweza kujiona akienda kwa watu wabaya wa Mashariki ya Karibu ya Kale wakati huo, Waninawi. Na bado, huo ulikuwa mpango wa Mungu. Kila sura katika aina ya neno moja inatoa maelezo ya hadithi ya Yona inahusu nini.

Katika sura ya kwanza, ni nabii anayekimbia. Katika sura ya pili, ni nabii ambaye ni nabii anayeomba. Na hapo, bila shaka, tunageuka kutoka kwa simulizi ya moja kwa moja hadi ushairi.

Ni sala inayojengwa upya ambayo ilitolewa kutoka kwa mazishi yake ndani ya samaki. Katika sura ya tatu, Mungu anampa nafasi ya pili. Kwa hivyo, badala ya nabii anayekimbia na nabii anayeomba, sasa anafikia hatua ya utii.

Na kwa hivyo, tuna nabii mtiifu. Lakini, ingawa ni mtiifu, katika sura ya mwisho, yeye ndiye nabii mwenye kuchukizwa, yeye ndiye nabii mwenye hasira, unajua, yeye, kwa upande wake binafsi, analalamika kwa uchungu. Anataka kufa.

Na Mungu anaanza kuhoji mtazamo wake. Kwa hivyo, tunaona wanadamu wengi wakijitokeza katika mapambano ya kibinafsi ya maana ya kuwa nabii. Katika mstari wa ufunguzi, tuna mfano wa hendiadys, ambao tutauona mara nyingi katika manabii, hendiadys.

Hen ni umbo la neno moja kwa Kigiriki lisilo na uke. Dia inamaanisha kwa au kupitia. Na dys , bila shaka, au dy inamaanisha mbili, moja kwa mbili.

Na hendiadys ni usemi wa wazo moja kwa kutumia maneno mawili ambayo kwa kawaida huunganishwa na neno. Kwa Kiingereza, tunaweza kutumia neno moja. Lakini, katika Agano Jipya lote, kwa kutumia mtindo huo wa Kisemiti, inasema, Yesu alijibu na kusema.

Kama unaandika karatasi leo, huhitaji kujibiwa na kusemwa. Mbili kwa moja. Tunaweza kupunguza hilo vizuri sana hadi neno moja.

Hendiadys ni kuchukua maneno mawili. Na unaona wapi hilo katika Yona? Naam, mara moja, inuka, nenda Ninawi. Tugesema, nenda Ninawi, si inuka, nenda.

Huu ni mtindo unaouona katika sehemu nyingi katika Biblia—aina ya fasihi. Na tunaupata moja kwa moja.

Kitabu kinaanza na maneno katika 1.1, neno la Bwana lilimjia Yona. Sasa, katika baadhi ya manabii wa Israeli, neno lilikuja vichaka vikubwa, vya kutisha, vinavyowaka moto, maono yenye nguvu sana. Mtazame Ezekieli.

Anaruka kwa muda mrefu, akishindwa na gari hili la aina ya UFO likishuka. Lilikuwa la kushinda na la kushinda nguvu. Kwa upande mwingine, kama nilivyosema, manabii

wengine mara nyingi husema kimya kimya, Mungu alinena nami, au neno la Bwana lilinjia.

Na usemi hapa, neno la Bwana, unapatikana mara nyingi sana katika manabii. Ndivyo Yoeli anavyoanza. Ndivyo Mika 1:1 inavyoanza.

Ndivyo Hosea anavyoanza. Sasa, neno la Bwana linakuja. Neno la Bwana, ingawa unafahamu usemi huo, hasa kutoka kwa Logos katika Yohana 1. Logos ikimaanisha neno.

Katika Kiaramu, ni Memra . Neno lingine. Katika Kiebrania, ni Davar.

Na neno Davar linatokea mamia ya mara katika Agano la Kale na linaweza kutumika kuanzia Maandiko Matakatifu yenyewe hadi neno ambalo ni ufunuo ambao Mungu anampa nabii. Na usemi, neno la Mungu, unaonyesha chanzo cha nabii. Nimewahi kusema hapo awali na nitasema tena, kuna njia mbili unazoweza kuanza kusoma Maandiko Matakatifu.

Unaweza kuisoma kama Maandiko Matakatifu, kama neno la Mungu, kisha ukachunguza usemi wake wa kifasihi na aina yake na uangalie jinsi ilivyojengwa. Au unaweza kuanza kujifunza Maandiko Matakatifu kwa kuyatazama kama chanzo cha kifasihi tu. Nadhani unapowatazama manabii, inahitaji kukubali kwa dhana kwamba kwa upande wa nabii, hivi ndivyo anavyoisema.

Kuna jambo lisilo la kawaida kuhusu hili kwamba neno la Bwana lilinjia. Tena, tukirudi kwenye hotuba yetu ya ufunguzi, nabii ni nani? Msemaji wa Mungu. Na kwa hivyo kulikuwa na uhakika huo kwa namna fulani, iwe ilikuwa kubwa na ya kuisimua au tu uhakika wa kimya ndani ya nabii kwamba alikuwa akinena neno la Mungu.

Na hakika, baada ya kukataa kutumwa kwake kwa mara ya kwanza na kupata mwingine hapo katika sura ya 3, lazima uamini kwamba alikuwa nyeti kwa kitu kikubwa kuliko yeye mwenyewe. Inasema neno la Bwana lilinjia Yona likisema, Ondoka, uende Ninawi, mji mkuu, ukapige kelele dhidi yake. Au hubiri dhidi yake, kama ilivyo katika 1-2 NIV inavyosema.

Hapa kuna wazo zima la Kerygma, ambalo ni mojawapo ya maneno muhimu zaidi kutoka kwa kusoma Agano Jipya. Kerygma inamaanisha tangazo au kuhubiri, kutoka kwa kitenzi cha Kigiriki kerruso , ikimaanisha kutangaza, kuhubiri, kutoa tangazo. Kerygma ya Agano Jipya imejumuishwa hasa katika kile tunachoweza kukiita Injili kwa ufupi, jinsi Kristo alivyokufa, akazikwa, na kufufuka tena siku ya tatu.

Hiyo ndiyo Kerygma, kile kilichotangazwa, kile kilichotangazwa katika kanisa la kwanza. Ilikuwa tangazo. Kwa hivyo, wazo hili la tangazo au kuhubiri si kitu unachokipata katika Agano Jipya.

Tangazo la ujumbe lina mwenzake wa Agano la Kale. Na Mungu alikuwa na ujumbe wa kutoa kuhusu mji huu mkuu wa Ninawi. Sawa, Yona, nusu ya kwanza ya karne ya 8 KK.

Nilisema kufikia mwaka wa 700 KK, Ninawi ulikuwa mji mkuu wa mmoja wa nyota wanaochipuka katika Mashariki ya Karibu ya kale. Huyu alikuwa Senakeribu. Kumbuka, kufikia mwaka wa 700, Senakeribu alikuwa ameufanya mji huo kuwa mji mkuu wake, na ulibaki kuwa mji mkuu wa Milki ya Ashuru hadi kuanguka kwake mwaka wa 612.

Nilitaja mara ya mwisho, Nahumu anaelezea vuli hiyo katika mwaka wa 612 wa mji wa Ninawi. Inasema uovu wake umeibuka. Sasa, ukisoma kitabu cha Nahumu, utapata orodha maalum zaidi ya mambo yaliyopua mji huu sifa ya kuwa mji mwovu.

Moja, mbili. Au, baadaye katika mwaka wa 310, inazungumzia kuhusu Waninawi kutubu njia zao mbaya. Sasa, Yona hana uwazi zaidi ya huo.

Neno hili rasha linamaanisha tu kuwa mlegevu kimaadili, kuwa mwovu, na kuachiliwa kutoka kwa chochote, kama lilivyotumika katika Isaya. Kwa hivyo, kwa hivyo, daima katika hali ya kubadilika-badilika, labda ikirejelea maadili na maadili. Lakini unapoangalia kitabu cha Nahumu katika sura ya 2, 12, na 13, na pia katika sura ya 3, utagundua katika sura hizo kinajumuisha ukhaba, uchawi, ukatili kwa ajili ya uporaji vitani.

Usisahau Warumi, kama Heschel atakavyosema katika kitabu chako cha kiada, walipata wazo hili la kutundikwa kwa raia walioshindwa, kubandika mti ndani yake, na kuwaweka kwenye maonyesho nje ya ukuta wa jiji, hasa viongozi wa jiji. Na hivyo, wazo hilo la kusulubiwa kwa Warumi limechukuliwa kutoka kwa Waashuri, ambao baadhi yao, ambao wafalme wao walijisifu kwamba walikuwa wamekufa milimani kote kwa damu ya adui zao. Ninawi inaweza pia kuwa ilitajwa kwa ubadhirifu wa kibiashara, kama sura ya 3, mstari wa 16 wa Nahumu unavyoonyesha.

Lakini tena, tunajifunza mapema katika somo letu la manabii kwamba kuna kitu kama maadili ya kimataifa ambacho Biblia inakiunga mkono. Sio kwamba watu wa agano la Mungu wanawajibika, kimaadili na kimaadili, lakini ujumbe tunaoupata katika manabii ni kwamba kuna ujumbe kwa mataifa ya kigeni. Na tena, hili litakumbukwa kwa nguvu sana kwetu tunapochunguza mataifa hayo manane katika Amosi 1 na 2, na kwa nini yanalaumiwa kwa matendo yao ya ukatili na unyama, hasa.

Ukiukaji wa haki za binadamu ni mkubwa sana. Kwa hivyo, ikiwa unaunga mkono haki za binadamu duniani leo, na nadhani kila Mkristo anapaswa, na tunapaswa kupinga ukatili na unyama. Kuna msingi wa kibiblia kwa haya yote.

Haki ya kijamii si kitu kilichobuniwa na Ukristo, watunze wajane, pitisha sahani ya mchango kwa ajili ya maskini huko Yerusalemu. Hapana, ni msingi wa mafundisho yote katika Maandiko katika sheria ya Musa. Unachopata hapa ni manabii wakitafakari kile ambacho tayari kimetoka katika Torati kama msingi.

Na ndiyo maana, ingawa Wakristo lazima wabaki kuwa Wakristo, kuna maana kwamba ikiwa hatuzingatii Torati, tutajaribu kutengeneza riwaya ya Biblia. Na Biblia, angalau katika Agano Jipya, si riwaya. Hiyo ni kusema, ilibidi ije na mawazo mapya. Ndiyo maana tunaiita Agano Jipya.

Hapana, isipokuwa kila wazo katika Agano Jipya liweze kuthibitishwa, kuthibitishwa, kupata kielelezo hicho tayari katika sheria ya manabii na maandishi, hakikuingia katika Agano Jipya, kwa sababu walikuwa na Biblia moja tu. Na hawakuwa wakinukuu Apokrifa, kwa njia. Ingawa maandishi mengi ya Apokrifa yalikuwa tayari yamethibitishwa, kama Sirach, au hekima ya Yesu, Ben Sirach, au Ecclesiasticus, kama tunavyoiita.

Hilo liliandikwa mwanzoni mwa karne ya 2 KK, hata kabla ya uasi wa Wamakabayo. Mnamo 168-165 KK, Wamakabayo wa 1 na wa 2, pia waliandikwa miongo mingi, mingi, mingi kabla ya Agano Jipya.

Maandiko hayo yalikuwapo, na yalipatikana. Kwa kweli, baadhi yake yalipatikana Qumran katika maktaba, wakati Hati-kunjo za Bahari ya Chumvi zilipofunguliwa na kupangwa. Lakini hazivutiwi kwa njia sawa na maandiko ya Agano la Kale na manabii.

Yona aliinuka kuelekea Tarshishi. Na ukigundua hapo, neno Tarshishi, TARSHISHI, maandishi ya Kiebrania yanasema Tarshishi, ambalo ni mwisho wa neno, ambalo linamaanisha kuelekea kitu fulani. Labda, huu ni mji wa Tartessus kusini-magharibi mwa Uhispania, karibu na Mwamba wa Gibraltar, ambao ulikuwa koloni la madini la Foinike.

Wakati huu maalum, Wafoinike walidhibiti bahari kuu. Hata katika siku za Sulemani, ambazo zilikuwa karne kadhaa mapema, wakati Sulemani alipohitaji kuja na kundi la meli kwa ajili ya biashara yake yote, meli zake ziliitwa meli za Tarshishi, 1 Wafalme 10:22. Kwa hivyo, Wafoinike walisafiri kupitia Mediterania. Na moja ya mambo maalum unayoyaona kwenye Jumba la Makumbusho la Ants la Biblia huko Yerusalemu leo ni kipande cha kipekee sana.

Ni nyani. Nyani walikuwa wakipanda meli kila mara ulipoenda Mediterania. Na kila mara wangepanda mlingoti kwa sababu nyani walikuwa na macho mazuri zaidi.

Walikuwa wa kwanza kuweza kuona nchi kavu. Walikuwa rada yako katika Bahari ya Mediterania wakati wa Biblia. Na walipoanza kupiga kelele, ndipo mabaharia

waliokuwa chini walijua kwamba walikuwa wameiona nchi kavu kwa mara ya kwanza.

Na katika jumba hili la makumbusho la Yerusalemu, tunaweza kuwaona nyani hawa. Na ni onyesho la kuvutia sana, likionyesha umuhimu wa nyani ulipokuwa ukipanda Mediterania kwenye moja ya meli hizi. Naam, Wafoinike wangeweza kwenda maili 2,000 kuelekea magharibi, hadi Uhispania kutoka Yopa.

Na ilikuwa koloni la wachimbaji madini hapo. Labda, ndivyo Tartus ilivyo. Lakini kwa upande mwingine, kuna chaguo jingine la kuelewa neno hilo, nalo ni Tarshishi.

Tarshas kwa Kiebrania inarejelea bahari iliyo wazi. Profesa Cyrus Gordon anasema katika moja ya makala zake za kitaaluma, meli hizo, ambazo kwa kawaida huhusishwa na neno Tarshas, zimeunganishwa na bahari iliyo wazi. Yaani, ni meli za biashara, meli kubwa za biashara.

Na hivyo Tarshishi inaweza kuwa sawa na bahari iliyo wazi. Unaposema meli ya Tarshishi, inaweza kuwa kama kusema meli ya mizigo ya kimataifa au ya mabara, aina hiyo ya usemi. Sio lazima kumaanisha eneo, bali uwezo wake wa kusafiri baharini.

Mmoja wa wanafunzi wenzangu katika shule ya uzamili, baada ya kuchukua Shahada yake ya Uzamivu (PhD), alitumia miaka kadhaa akienda chini ya maji katika Bahari ya Mediterania akitafuta meli zilizoama. Na hasa wakati huu wa mwaka, kupitia Machi ndio wakati ambapo meli huharibika katika sehemu hiyo ya dunia, ambapo dhoruba kubwa huwa hutokea mwishoni mwa majira ya baridi kali. Na unakumbuka Paulo Mtume alivunjika meli na kuishia kwenye kisiwa gani? Malta.

Vizuri. Kwenye Kisiwa cha Malta. Na inazungumzia jinsi wafungwa zaidi ya 250 waliokuwa wamepanda meli hiyo kuelekea Roma walivyoishia kushikamana na vipande vya mbao zilizoenea hadi walipofika ufukweni.

Mojawapo ya kauli kuu katika Biblia kuhusu maana ya kuwa mtumishi inapatikana katika maandishi hayo katika sehemu ya mwisho kabisa ya kitabu cha Matendo. Inasema wafungwa walikuwa na baridi na njaa, kwa hiyo Paulo alikusanya kuni kwa ajili ya moto. Huyu hapa Mtume mwenye nguvu Paulo akipanda farasi kwenda Roma akiwa na wafungwa.

Angeweza kusema, sawa, nambari 114 pale, kusanya kuni kwa ajili ya moto. Paulo anakuwa mtumishi hata miongoni mwa wafungwa kwenye meli hiyo ya kuzama kwa meli. Sawa, kwa hivyo Wafoinike ndio waliokuwa wakiongoza meli hii.

Na Wafoinike, kama unavyojua, ndio waliobuni alfabeti. Wafoinike walitoka katika eneo hili kaskazini mwa Mlima Karmeli, Tiro na Sidoni zikiwa miji yao miwili muhimu zaidi. Na, bila shaka, leo, hii ni nchi ya Lebanoni.

Wafoinike ni Wakanaani, kama wanavyoitwa pia kwa sababu Wakanaani waliishi kando ya pwani ya mashariki ya Mediterania. Walibuni maandishi ya konsonanti, Aleph, Bet, Gimel, Dalet. Nao, kwa sababu walikuwa watu wa Kisemiti, walipitisha hilo kwa Waebrania.

Kwa hivyo una katika Zaburi 119 Aleph, Bet, Gimel, Dalet. Waliipitisha kwa Wagiriki, Alpha, Beta, Gamma, na Delta. Kisha Wagiriki hatimaye waliipitisha kwa Waetruskani na Warumi na hatimaye kwetu sisi.

Kwa hivyo, Wafoinike walikuwa na michango muhimu sana ya kutoa. Na tunaanza kuchukua udhibiti wa Mungu wa hali hiyo. Je, unaamini katika majaliwa ya Mungu? Huamini katika majaliwa ya Mungu kwa sababu kamusi ya Biblia inakuambia kuna dhana inayoitwa majaliwa ya Mungu.

Mojawapo ya sababu tunazosoma maandiko ni kuona jinsi Mungu alivyofanya kazi kihistoria katika wakati wote. Mojawapo ya kanuni kuu ninazosisitiza tena na tena katika Baba yetu Ibrahimu ni kanuni ya msingi ya kujenga mtazamo wa ulimwengu na maisha, yaani kwamba kila kitu ni cha kitheolojia. Kwa mtazamo wa Agano la Kale, Mungu ana kidole chake katika kila kipengele cha maisha.

Anahusika na kila kitu. Yeye ndiye mwandishi, mtawala, mbunifu, mtu anayeongoza, mtu anayesonga na kuonyesha uwepo Wake katika historia yote anapochukua historia mahali fulani. Kwa hivyo, kwa kuwa mtazamo wa Kikristo na Kiyahudi kuhusu historia si kwamba tunazunguka magurudumu yetu, jambo hili litaishia wapi? Je, watu wabaya watahinda, au je, watu wazuri watahinda? Hilo hata si chaguo kwa mtu anayeelewa kile Biblia inachofundisha kuhusu historia.

Biblia inafundisha kwamba Heschel yuko sahihi anaposema kwamba Mungu huongoza na kuongoza historia na mataifa. Na anafanya hivi kwa mtindo wa mstari na wa muda mrefu, unaoendelea hadi tutakapoelekea kwenye maono ya manabii, enzi ya amani, haki, na haki duniani. Kwa hivyo, si mizunguko inayojirudia kama vile maumbile yanavyoonyesha mara nyingi.

Na ingawa Heschel anatambua hilo, Heschel ana haraka sana kueleza, na tena kwa usahihi, kwamba kila kitu kinachotokea duniani si mapenzi ya Mungu. Kwa maneno mengine, matendo ya wanadamu si sawa na mapenzi ya Mungu. Na ingawa Mungu anaruhusu uhuru wa binadamu, si kila kitu kinachotokea duniani ni mapenzi ya Mungu.

Kwa maneno ya Heschel, kila tendo katika nyakati za Biblia au leo huimarisha mapenzi ya Mungu duniani au huzuia na kuzuia mapenzi ya Mungu duniani. Na kwa hivyo, watu binafsi na mataifa wanaweza kufanya maamuzi yanayolingana na

mpango wa Mungu duniani ili kuendeleza hilo. Au kinyume chake, vinginevyo ndivyo ilivyo.

Kwa maneno mengine, Mungu haingilii kati na kumfanya mwanadamu kuwa katuni na kuendesha kila kitu duniani. Kwa hivyo, muundo mkubwa unadhibitiwa na Mungu. Hiyo ndiyo tunayomaanisha kwa Providence kama mji mkuu wa Kisiwa cha Rhode.

Maongozi ya Mungu. Roger Williams, anayekumbukwa katika Kanisa la kwanza la Baptisti la Amerika. Alikuwa mchungaji katika jiji la Maongozi.

Ilikuwa fundisho muhimu sana. Mungu anatawala, kwa hivyo nini kinatokea? Mstari wa 4, Bwana alituma upepo mkubwa. Sasa, mimi na wewe tuna chaguo la kufafanua hilo kama wanasayansi, kama wataalamu wa hali ya hewa, au kuliangalia jinsi Biblia inavyofanya.

Kwa kuwa Mungu anadhibiti kila kitu, Mungu hutuma upepo. Kwa upande mwingine, unaweza kuelezea kwamba kadri upande fulani unavyoendelea, ukisonga magharibi kutoka magharibi kuelekea mashariki mwa Mediterania. Na kuna mambo fulani ya hali ya hewa yaliyosababisha wakati huu wa mwaka, wakati wa upepo wa mwaka, ambao ulisababisha meli hii kukaribia kupasuka.

Kwa hivyo, Bwana, hilo ni kutoka kwa mtazamo wa kibiblia. Mungu kwa mamlaka yake anadhibiti mpangilio wa asili. Na utasikia mantra hiyo tena katika kitabu hiki kidogo.

Katika 117, Bwana alitoa samaki mkubwa. Anadhibiti maumbile. 210, Bwana alimwamuru samaki, naye akamtapika Yona.

Mungu anatawala maumbile. 467 na 8, kisha Bwana akatoa mzabibu na kuufanya ukue. 47, Bwana akatoa mdudu aliyeutafuna mzabibu.

48, Mungu alitoa upepo mkali wa mashariki, hamsini, ambao tutauzungumzia. Tena, katika simulizi yote hapa Mungu anadhibiti maumbile. Ninaeleza hilo kwa sababu miongoni mwa Wafoinike au Wakanaani, kumbuka, maumbile na Mungu walikuwa kitu kimoja.

Ilikuwa dini ya asili. Baali alikuwa mungu wa hali ya hewa. Baali aliabudiwa sana huko pwani ya Foinike.

Mke wa Ahabu alitoka wapi, na jina lake lilikuwa nani? Yezebeli. Na binti wa nani alikuwa Yezebeli? Yezebeli, binti wa mfalme wa Tiro. Na alileta ushupavu huu wa ibada ya asili katika ufalme wa kaskazini.

Ilitoka Foinike. Biblia hailinganishi Mungu na asili lakini inasema Mungu yuko juu ya asili, Yeye si sawa na asili. Inatoa kauli. Biblia haiungi mkono imani ya miungu mingi, asili, na Mungu ni mmoja.

Lakini daima kuna tofauti kati ya muumba na kiumbe. Kwa hivyo, kwa sehemu, nadhani kitheolojia, kuna ujumbe unaoendelea hapa ndani ya maandishi. Bwana anatuma upepo huu mkubwa na kwa hivyo nini kinatokea? Mabaharia wote waliogopa.

Neno la baharia ni neno la kuvutia katika Kiebrania. Sailor ni neno lenye chumvi kihalisi. Na neno hili la Kiebrania la chumvi, wale wenye chumvi wakiwa mabaharia wanaoogopa, labda walipokuwa wakisafiri katika Bahari ya Mediterania na kupata uzoefu wa kuoga mara nyingi kwa maji ya chumvi.

Wao ndio wenye chumvi. Kwa hivyo, katika Biblia basi, Malachiamu , bahari ya chumvi, ambayo iliitwa Bahari ya Chumvi na Jerome mwaka wa 420 na tumeiita Bahari ya Chumvi tangu wakati huo. Lakini Biblia inaiita Malachiamu , bahari ya chumvi.

Kisha mabaharia wanawalilia miungu yao wenyewe na pengine kila mmoja wao. Ni ulimwengu wa asili wa miungu wengi, na watu waliokuwa ndani ya meli walikuwa wakiabudu miungu kama vile Baali, Mungu wa hali ya hewa, aliyeleta mvua, akafanya ardhi iwe na rutuba, na mazao yamekua. Katika saa hii ya shida, mabaharia walidhani kwamba labda kulikuwa na mtu mwenye hatia ndani ya meli kwa sababu ilikuwa uhusiano wa karibu kati ya ikiwa Mungu wako ana hasira nawe, labda ndiyo maana unapata wakati mbaya sana. Ikiwa unabarikiwa, ghala zako zinajaa nafaka; mke wako anapata mimba, na mazao yako hayapati ukame na ukungu na ukame kwa sababu kila kitu kinaenda vizuri kulingana na ulimwengu wa asili unaokuzunguka, lazima iwe kwamba Mungu wa asili anafurahi nawe.

Tena, kumbuka kwamba quid pro quo ilikuwa njia ambayo uliikaribia dini katika ulimwengu wa kale. Ulimletea Mungu wako zawadi ili kumtuliza Mungu wako ili aonekane vizuri kwako. Ndiyo maana Mika 6:8 ni kilele.

Tutaangalia baadaye katika kozi. Lakini hata pendekezo limetolewa hapo: nikitoa uzao wa tumbo langu mwenyewe kwa ajili ya dhambi ya roho yangu, je, hiki ndicho unachotaka, Bwana? Je, hiki kitakufurahisha? Sadaka ya kibinadamu, bora kabisa kwangu. Mika, bila shaka, anasema, hapana, anachotaka Bwana ni Mishpat, hesed, na ziniyot .

Na tutazungumzia kuhusu haki, upendo thabiti, wema kama inavyotafsiriwa wakati mwingine, na kutembea kwa unyenyekevu mbele za Mungu. Hataki ibada hiyo kwa sababu upendo wa Yahweh hauwezi kununuliwa kwa ibada. Na ni hatari ambayo Ukristo umekuwa ukikabiliwa nayo kila wakati.

Na wengi wameangukia kwenye mtego wa quid pro quo, kitu kwa kitu. Bwana, nimeweka \$30 kwenye sahani leo; kwa hivyo, una haki ya kunirudishia pesa kwa sababu ya kile nilichowekeza. Haya ni mambo mazuri yatakayonipata leo.

Mungu si mashine ya ulimwengu ambayo tunaitumia kwa pesa nyingi ili kupata pesa nyingi. Tunamtumikia kwa upendo safi. 1 Samweli 12 inakupa jibu kwa Wakristo.

Samweli anakaribia kufa. Alikuwa nabii mkuu. Na anasema, mtumikieni kwa sababu ya mambo makuu aliyowatendea.

Katika Ukristo, tunajifunza kuhusu nia hiyo. Tunampenda kwa sababu alitupenda kwanza, inasema 1 Yohana. Lakini kuna kielelezo cha Agano la Kale, unaona, kutoka kwa manabii.

Hatutoi ili tupate. Wakristo wengi huja kwenye Ukristo kwa sababu ya upendo. Hatutoi ili tupate.

Hiyo ndiyo dini ya Kanaani. Lazima nimitulize Mungu. Lazima nimitulize Mungu.

Huenda akawa na hasira. Lazima nimtoe mgongoni mwangu ili nijihusishe na desturi ya kumlipa au kununua yake, niwe upande wake mzuri. Na hiyo ni mawazo potofu.

Kwa hivyo, katika saa hii ya shida, mabaharia walidhani kwa kuwa bahari ilikuwa imechafuka, mtu alipaswa kunyooshewa kidole. Wewe ndiye mwenye hatia. Mungu wako lazima awe na hasira nawe.

Na kama meli hii itaokolewa, tunapaswa kumtuliza Mungu huyo. Yuko wapi Yona? Mstari wa 6, chini baharini. Chini ya sitaha, imefukuzwa.

Kwa kweli, tukisoma Septuagint, ambayo ni pana kidogo katika sehemu hii maalum, inasema ilikuwa ni kukoroma kwa sauti kubwa kwa Yona ndiko kulikovutia umakini kwenye ukweli kwamba alikuwa chini ya sitaha, amelala sana, karibu kama usingizi wa kupumbaza, maana ya neno linalotumika hapa. Kwa hivyo, unamaanisha nini unalala? Inuka, mwombe Mungu wako ili tusingamie. Kwa hivyo, inasema walipiga kura.

Sasa, upigaji kura ulifanywa sana katika nyakati za Biblia. Sikupendekezi leo. Una GPS bora kwa maisha ya Kikristo kuliko ile inayoonekana mwanzoni kuwa njia ya nasibu na isiyo na mpangilio ya kupokea mwongozo.

Kura ilikuwa nini? Inavyoonekana, ilihusisha vijiti au kokoto ambazo zingeweza kuwa zimetiba alama na kutolewa kutoka kwa aina fulani ya chombo ambacho zilikuwa zimetupwa. Toleo moja la hili baadaye katika ulimwengu wa Ugiriki ni asili ya neno

letu ostrate, ambapo ungechukua ostrakon, ambayo ni kipande cha udongo, ostraca, wingi, vipande vya udongo, na watu ndani ya jamii au kijiji wangeweza kupiga kura kwa njia hiyo. Kwa hivyo, upigaji kura ili kubaini utambulisho wa mkosaji ulifanywa sana, si tu katika Israeli bali kote Mashariki ya Karibu ya Kale.

Kwa kweli, Biblia inasema makabila ya Israeli yalipata maeneo yao sahihi katika nchi ya ahadi kwa kupiga kura. Hivyo ndivyo kitabu cha Hesabu kinavyosema. Na kama unafikiri hii ni desturi ya Agano la Kale tu, la hasha.

Kupiga kura kunaingia wapi katika Agano Jipya? Vizuri, kuna sehemu moja ya kupiga kura kwa ajili ya Yesu. Bora sana. Kuchukua nafasi ya Yuda na mitume wa awali kulipiga kura ili kubaini ni nani atakayechukua nafasi ya mmoja wa wale kumi na wawili.

Kwa hivyo, bado kulikuwa na imani kwamba Mungu aliongoza mchakato huu ambayo inaweza kuonekana kwetu kuwa ya nasibu. Lakini Mithali 16:33 inasema Mungu aliongoza jinsi kura ilivyoangukia. Kwa hivyo, kama Mithali 16:33 inavyosema, uamuzi ulitoka kwa Bwana.

Kwa vyovyote vile, kidole cha Mungu sasa kinamnyooshea nabii Yona, na mara moja, anakumbwa na maswali mengi katika mstari wa 8 hadi 10. Unafanya nini? Unatoka wapi? Nchi yako ni ipi? Ni kama vile unapopitia forodha nchini Kanada. Maswali matatu ya kwanza kwa kawaida.

Unatoka wapi? Unaenda wapi? Na unabeba nini? Kwa hivyo, katika muktadha huu wa kimataifa hapa, nabii wa Kiebrania miongoni mwa mabaharia anataka kujua jina, cheo, na nambari ya mfululizo. Kwa hivyo, anaguswa na haya. Na hapa tuna ungamo la kwanza kati ya matatu ya imani katika kitabu hicho, ambalo linavutia.

Yona anasema, Mimi ni Mwebrania, nami namwabudu Bwana Mungu wa mbinguni aliyeumba bahari na nchi kavu. Alitupa ulimwengu wa vyumba vitatu. Sasa, uelewa wako wa ulimwengu ni ulimwengu wa vyumba vitatu ulioenea sana katika Mashariki ya Karibu ya Kale kama inavyoonyeshwa, si tu katika Agano la Kale bali katika Agano Jipya, ambapo Paulo anazungumzia vitu vilivyo mbinguni, vitu vilivyo duniani, vitu vilivyo chini ya bahari.

Kwa hivyo, anakiri kwamba anamwabudu Bwana, na anaunganisha hili na uumbaji. Tungekuwa maskini sana kama Wakristo kuendeleza mafundisho ya kitheolojia ya uumbaji kama tungekuwa na Agano Jipya. Sio sura za mwanzo za Mwanzo tu, bali hii ni kauli ya kukiri ya yule anayemwabudu ambaye nguvu yake imeonyeshwa kama ilivyo katika Mwanzo 1.1. Barashit bara.

Maneno mawili ya kwanza katika Biblia yanaanza na herufi B kwa Kiebrania. Hapo mwanzo, bara aliumba Elohim, Mungu. Hapo mwanzo, Mungu aliumba.

Kauli ya kwanza katika maandiko kuhusu Mungu inahusu uumbaji na nguvu zake. Bara ina maana ya kuleta kitu kipya kabisa: nguvu ya uumbaji. Na hapa, Mungu huyu wa Yona ndiye Mungu wa Bahari ya Mediterania.

Yeye ni Mungu wa nchi na pia Mungu wa mbinguni. Ungamo la pili atakalofanya atakapotoka kwenye samaki, katika 2.9, anasema wokovu unatoka kwa Bwana. Mungu alimkomboa.

Ungamo lake la tatu la imani liko katika 4.3. Mungu anaposhambulia mji, anasema, Ninajua wewe ni Mungu mwenye neema na huruma, si mwepesi wa hasira na mwingi wa upendo, Mungu anayerudi nyuma au kujuta. Yona anamjua Mungu huyu kwa uzoefu. Mojawapo ya mada ndogo za kozi hii ni kwamba theolojia si tuli, bali iko tu katika kauli za imani zilizoandikwa kwenye karatasi na wino.

Lakini theolojia pia inaishi. Inabadilika. Ni ya kibinafsi.

Mungu yu hai, na watu wanajifunza kumhusu wanapopitia njia zake duniani. Theolojia ya kwanza, bila shaka ya Agano Jipya, ni kuwepo kwake.

Ni ya kibinafsi. Acha nikuambie kuhusu mtu aliyebadilisha maisha yangu. Kisha, ni baadaye tu kanisa liliandika na kutafakari juu yake.

Tunampitia Mungu kwa njia tofauti. Hapa Yona anapitia mkono wa Mungu unaomwoko. Jina Yesu linatokana na neno hili la kuvutia ambalo Yona anatumia katika 2.9, Yeshua, ukombozi au wokovu.

Kwa hivyo, katika mstari wa 9, Yona anatoa kauli yake ya kwanza ya ungamo, Ninamwabudu Bwana. Huenda hii ndiyo sawa na kile ambacho Agano la Kale lingemaanisha kwa, Mimi ni mcha Mungu. Ninamwabudu Mungu, ambaye ni Mungu muumbaji.

Uchimbaji hafifu. Baali, samahani, labda asili, Mungu. Lakini mimi humwabudu Mungu aliyeyumba vitu hivi vyote na yuko juu yao na tofauti nao.

Sasa, wanaendelea kumlazimisha. Umefanya nini? Walijua alikuwa akimkimbia Bwana kwa sababu alikuwa amewaambia. Kwa hivyo, anawaagiza wamchukue na kumtupa baharini kwa sababu mimi ni mkosaji .

Ndiyo maana dhoruba imekuja. Sasa, katika mstari wa 13, una neno la kueleweka sana. Kulikuwa na njia mbili katika Bahari ya Mediterania katika siku za Yona ambapo meli ziliendeshwa.

Moja, bila shaka, ilikuwa kwa tanga. Meli hizi zilikuwa na milingoti. Nyingine ilikuwa ni kwamba zilipiga makasia.

Sasa, mbinu ya pili inatajwa hapa katika mstari wa 13. Ingawa maandishi yanasema wanaume walijitahidi kadiri wawezavyo kupiga makasia kurudi nchi kavu, neno la Kiebrania linalomaanisha mstari ni kuchimba ndani. Hiyo ndiyo maana halisi ya neno hilo.

Kwa hivyo, walichimba makasia yao. Kitenzi hicho hicho, kwa njia, kinatumika katika Amosi 9.2. Kwa hivyo, walichimba kweli na dhoruba iliyowazunguka. Walijitahidi kadiri wawezavyo kupiga makasia kurudi nchi kavu.

Wanaishia kumchukua Yona na kumtupa baharini. Bahari yenye ghasia ilitulia, nao watu wakamwogopa Bwana sana.

Umesikia usemi wa zamani, na hakuna wasioamini Mungu katika mashimo ya mbweha. Hii ilikuwa ishara ya kumtupa nje ya maji, na mara moja, kukawa na utulivu. Labda walivutiwa sana, angalau kwa wakati huu, na Mungu wa Israeli.

Na labda hapa kuna tangazo la ghafla kwamba katika hali hii, Mungu wa Israeli alithibitika kuwa Mungu wa kweli. Yeye ndiye aliyetuliza dhoruba. Kuzungumzia kuhusu waongofu wa kudumu wa watu hawa kutokana na kumtambua Mungu huyu, inasema nini? Walitoa hata dhabihu kwa Yod-Heh-Vav-Heh, kwa Mungu wa Israeli, na kwa Yahweh.

Kwa hivyo, nadhani tunaweza kusema kwa uchache kwamba kulikuwa na kukiri kwa hiari katika hali hii kwamba Yeye alikuwa Mungu wa kweli. Kumbuka hadithi ya Agano la Kale, vita vya miungu. Na kila ninapofundisha Agano la Kale, mimi hulazimika kuzungumzia mojawapo ya mada ndogo ndogo zinazoihusu.

Chochote ambacho Mungu wako anaweza kufanya, Mungu wangu anaweza kufanya vizuri zaidi. Na Yahweh alikuwa akijijengea sifa miongoni mwa miungu ya kipagani, kwamba Yeye yuko hai na Yeye huokoa. Mungu anayeokoa ndiye Mungu wa kweli.

Na kwa hivyo, hapa kuna mfano wa, weka moja katika safu ya Yahweh. Askari walipaswa kuwa, au mabaharia walipaswa kuvutiwa na muujiza huu wa asili, kama vile Yesu alivyotembea hapa duniani na kufanya miujiza ya asili kama ushuhuda kwamba kweli Mungu alikuwa akiishi ndani Yake. Sasa jambo lingine hapa ni samaki mkubwa.

Sipendi hadithi za samaki. Na nadhani tunakengeushwa ikiwa hatutasikiliza ukweli kwamba hadithi ya kitabu hicho inamhusu Mungu mkuu na si samaki mkubwa. Lakini nataka kusoma simulizi moja kwa kuwa imekuwapo kwa muda mrefu na mara nyingi husomwa.

Inapatikana katika Princeton Theological Review. Na inanzia mwaka 1927. Na inataja kisa cha mtu mmoja aitwaye James Bartley.

Je, mwanadamu anaweza kumezwa na samaki mkubwa na kuishi ili asimulie hadithi hiyo? Hivi ndivyo Princeton Theological Review inavyosema. Inasimulia hadithi ya Februari 1891. Meli ya nyangumi iitwayo Star of the East ilikuwa karibu na Visiwa vya Falkland.

Na mlinzi akaona nyangumi mkubwa wa kiume maili tatu kutoka hapa. Boti mbili zilishushwa na baada ya muda mfupi, mmoja wa wavuvi wa harpoon akaruhusiwa kumchoma samaki kwa mkuki. Boti ya pili ilimshambulia nyangumi, lakini ilikasirishwa na mkia wake.

Na watu hao wakatupwa baharini, mmoja akizama na mwingine, James Bartley, baada ya kutoweka, hakuweza kupatikana. Nyangumi aliuawa, na baada ya saa chache, mwili mkubwa ulikuwa umelala kando ya meli. Na wafanyakazi walikuwa wakishughulika na shoka na majembe, wakiondoa madoa.

Walifanya kazi mchana kutwa na sehemu ya usiku. Siku iliyofuata, walifunga vifaa vya kushikilia kwenye tumbo, ambavyo viliinuliwa kwenye sitaha. Mabaharia walishtushwa na dalili za msukosuko wa uhai.

Na ndani alipatikana baharia aliyepotea, akiwa amelala fofofu na hana fahamu. Alilazwa kwenye sitaha na kutibiwa maji ya bahari, ambayo yalimfufua haraka. Lakini akili yake haikuwa sawa.

Aliwekwa katika nyumba ya nahodha, ambapo alikaa kwa wiki mbili kama kichaa mwenye hasira kali. Alitendewa kwa wema na uangalifu na nahodha na maafisa wa meli na polepole akapata fahamu. Mwishoni mwa wiki ya tatu, alikuwa amepona kabisa kutokana na mshtuko huo na kuendelea na majukumu yake.

Wakati wa kukaa kwake tumboni mwa nyangumi, ngozi ya James Bartley, ambapo iliathiriwa na ute wa tumbo, ilibadilika sana. Uso wake, shingo, na mikono yake ilipauka na kuwa nyeupe sana, ambayo ilichukua sura ya ngozi.

Bartley anathibitisha kwamba labda angeishi ndani ya nyumba yake ya nyama hadi atakapokufa njaa, kwani alipoteza fahamu zake kwa sababu ya hofu na si kwa sababu ya ukosefu wa hewa. Inavutia. Si watu wengi sana wanaosimulia hadithi hiyo.

Kwa vyovyote vile, hiyo ni moja ya hadithi kadhaa, lakini hiyo utaipata katika Princeton Theological Review ya 1927. Sawa. Wakati mwingine ninataka kuzungumza kuhusu mbwa huyu, ambaye si nyangumi.

Lugha ya Kiebrania haina neno la nyangumi. Ni dag tu gadol , ambayo ina maana samaki mkubwa au mkubwa. Unaenda Israeli leo, ili kuvua samaki kwenye menyu, unaomba mbwa.

Kwa hivyo mbwa ni neno la jumla la samaki, na hapa linaelezwa kama dag gadol , samaki mkubwa. Hakuna aina. Pomboo, haddock, nyangumi, chochote kile.

Ni aina fulani ya mnyama wa baharini jinsi ilivyoelezwa. Sawa, itakuwa hivyo kwa leo.

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu Manabii. Huu ni kipindi cha 9 kuhusu Yona, Sehemu ya 2.